

CONTRIBUȚIA INSTITUȚIILOR FINANCIARE INTERNAȚIONALE LA EVOLUȚIA ȘI DEZVOLTAREA SISTEMULUI INTERNAȚIONAL

Luigi POPESCU,
Prof. univ. dr., Universitatea din Pitești
Alina-Valentina DIN,
Drd.ec., Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu

Abstract. We live in a society where we are up against a chaos deriving from the technological and economic development the origins of which come especially from the United States, given that a significant part of human activities are carried out at a scale and horizon so large that they cross national borders. This phenomenon is called globalisation, a term that involves more than meets the eye. As the field of human activities expands more and more beyond the nation state regulations, the legal provisions and regulations have become too narrow. Multinational corporations, global financial markets, non-governmental organisations have been set up, but also criminal organisations and international terrorist networks have been created.

Introducere

Există tendința de a privi globalizarea ca pe o consecință a sfârșitului Războiului Rece, dacă ne gândim la extinderea geografică a globalizării. Zone ale lumii care cândva au fost lipsite de influența capitalismului mondial și a culturii universale sunt acum integrate în aceste sisteme. Astfel, cel mai important efect al sfârșitului Războiului Rece îl reprezintă, cu siguranță, dărâmarea barierelor care au stagnat globalizarea. Nu în mod surprinzător, mulți comentatori au caracterizat anul 1990 ca fiind anul intensificării globalizării, referindu-se în particular la integrarea financiară. Ordinea financiară la care s-a ajuns se bazează de fapt pe influența unor instituții cum ar fi Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional¹. Cu toate acestea, ideea că globalizarea definește calitatea principală a ordinii actuale este negată, mai ales din cauza faptului, că globalizarea, ca lung proces istoric, a avut numeroase oscilații, prin consecință interpretarea ordinii actuale în termenii globalizării nu furnizează elementele specifice necesare.

FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL

Fondul Monetar Internațional (FMI) a fost înființat la 1 iulie 1944 prin Conferința de la Bretton Woods având 184 de state membre. Obiectivele generale stabilite de această instituție internațională au fost:

- Promovarea cooperării monetare internaționale;
- Facilitarea expansiunii și creșterii echilibrate a comerțului internațional;

¹ Teodor Frunzeti- Globalizarea securitatii, Editura Militara, Bucuresti, 2006, p. 44;

- Promovarea stabilității cursurilor de schimb;
- Furnizarea de asistență pentru crearea unui sistem unilateral de plăți;
- Finanțarea țărilor membre, care se confruntă cu dificultăți legate de balanța de plăți;

În baza obiectivelor s-au stabilit următoarele funcții ale FMI: supraveghere; creditare; asistență tehnică.

Rațiunea înființării FMI a fost justificată de necesitatea creării unei instituții la nivel mondial, care să acorde ajutor financiar țărilor cu dezechilibru al balanței de plăți, mai ales în urma crizei economice mondiale din anii 1930 - 1933. Astfel, existența FMI se explică prin nevoia de a realiza o nouă ordine monetară internațională și o relansare a economiei mondiale. Din punct de vedere istoric, la baza înființării Fondului Monetar Internațional se află două planuri: Planul White, care aparține Statelor Unite ale Americii și Planul Keynes, care aparține Marii Britanii. Prin cele două planuri, elaborate în anul 1941, se urmărea reglementarea sistemului monetar internațional și crearea unei instituții care să supravegheze și să asigure funcționarea normală a acestuia. Așadar obiectivele primordiale ale celor două planuri erau: stabilizarea ratelor de schimb ale monedelor și relansarea comerțului internațional. Cele două planuri conțineau acțiuni relativ identice privind modalitatea de stabilire a ratelor de schimb, asigurarea convertibilității libere a monedelor cu putere circulatorie internațională și în direcția asistenței financiare pentru țările cu deficit al balanței de plăți. Există însă și deosebiri, în două puncte esențiale: crearea instituției de asigurare a asistenței internaționale și modalitatea de ajustare economică. Pe de o parte, Planul Keynes prevedea ca instituția internațională să fie reprezentată de o bancă mondială centrală cu autoritate de a emite o monedă proprie prin care să acorde asistență financiară - autonomie. De asemenea, dorea ca ajustarea economică să se realizeze ca efect al suportului țărilor cu excedente ale sectorului extern care să-și crească importurile din țările cu deficit. Pe de altă parte, Planul White prevedea crearea unei instituții pe baza contribuției statelor membre, în funcție de puterea lor economică (caracter cooperativ, dar control din partea statelor puternic dezvoltate) și ca efortul de ajustare să fie suportat de țările cu deficit care să-și restrângă consumul, investițiile și importurile.

În 1943 s-a ajuns la un compromis care a influențat evoluția economiei mondiale din următoarele decenii. Englezii, aflați într-o poziție dificilă din punct de vedere economic, cedează instituția și se creează conform Planului White.

În 1944¹ la Bretton Woods se organizează prezența a 45 de țări, inclusiv URSS întâlnirea pentru semnarea acordului de înființare a două instituții istorice: FMI și BIRD. Se pun astfel, bazele unui nou sistem Internațional bazat pe etalonul aur-devize. Noua instituție formată, FMI avea niște obiective definitorii:

- Asigurarea finanțării statelor cu deficite ale balanței de plăți;
- Stabilirea de fiecare țară membră a unei parități față de aur și față de USD, care trebuia să se mențină fixă cu permisiunea unor variații de maxim +/- 1% față de cursul oficial;
- Obligativitatea ca toate țările membre să asigure convertibilitatea monedei proprii în mod liber pentru operațiuni de export-import de bunuri și servicii;
- Rolul FMI de supraveghere a funcționării sistemului monetar internațional,

În anii 1950, rolul FMI se diminuează, ca efect al aplicării Planului Marshall care a înlocuit practic împrumuturile și programele FMI. În jurul anilor 1960-1970, Anglia și Franța fac apel la resursele FMI (dezechilibre ale BP - British Petroleum), au loc slăbiri

¹ Tot în 1944 s-a creat, devenind funcțional în 1950. GATT (General Agreement on Tariffs and Trade - Acordul General asupra Tarifelor Vamale și Comerț), actualmente OMC (Organizația Mondială a Comerțului) care avea rolul ca prin negocieri între statele membre să asigure reducerea generală a tarifelor vamale și eliminarea măsurilor protecționiste.

ale puterii de cumpărare externă ale francului și lirei sterline, iar dolarul SUA devine moneda de bază a sistemului. Astfel, crește cererea pentru dolari, combinată cu creșterea prețului petrolului, dar totodată au loc și presiuni pentru devalorizarea dolarului. În 1971, SUA suspendă convertibilitatea în aur a dolarului stabilită la Bretton Woods, care conduce la deprecierea cursului dolarului și la dispariția sistemului din 1944. În 1976 se pun bazele sistemului monetar actual bazat pe fluctuarea ratelor de schimb ale monedelor, care înlocuiesc ratele fixe, permițând reglarea prin fluctuarea cursului de schimb a soldului curent al balanței de plăți. Aparent, rolul FMI se diminuează, pentru că se instituie surse alternative de finanțare prin dezvoltarea piețelor de capital private, iar țările dezvoltate nu mai apelează la resursele FMI. Funcționarea în continuare a FMI se justifică prin programele de ajustare economică, concomitente cu rescadențarea datoriilor și determinarea altor creditori să acorde în continuare împrumuturi țărilor debitoare.

Aceste măsuri au plecat de la criza din anii 1973 – 1974, determinată de creșterea prețului petrolului¹.

În ceea ce privește România, a devenit membră a FMI, la 15 decembrie 1972, ca parte din constituenta condusă de Olanda, Jeroen Kremers, din Olanda este director executiv pentru România în cadrul FMI.

Constituenta include: Armenia, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Cipru, Georgia, Israel, Serbia și Muntenegru, Republica Macedonia, Moldova, Olanda, România și Ucraina.

Negociatorul șef pentru România este Emanuel van der Mensbrugghe, din Belgia și este director adjunct în cadrul South-Eastern Division care acoperă Ucraina, România, Bulgaria și Republica Moldova. Participarea României la FMI se ridică la 1.030,2 milioane DST, sau 0,48% din cota totală, iar puterea de vot a României este de 10.552 voturi, reprezentând 0,49% din total. De asemenea, România a acceptat obligațiile prevăzute în Articolul VIII din Statutul FMI referitor la convertibilitatea de cont curent, la 25 Martie 1998². Asistența financiară oferită României de FMI s-a concretizat în 7 acorduri stand-by încheiate după 1990 în valoare totală de 2266.5 milioane DST, din care au fost trase numai 1234.45 milioane de DST. Pe 7 iulie, Consiliul Director al FMI a aprobat Acordul Stand-by de supraveghere preventivă pentru România, cu o durată de 2 ani, în valoare de 250 milioane DST, din care tragerile pot fi efectuate doar în cazul unei crize economice neprevăzute. Acordul a fost însoțit de un program macroeconomic, în cadrul căruia România și-a asumat ca angajamente: întărirea poziției contului curent, reducerea inflației și susținerea creșterii PIB prin reforme structurale ample. Pe de o parte, recomandarea FMI care susținea menținerea unui deficit bugetar de 0.2% din PIB pentru a contracara adâncirea deficitului de cont curent, datorată sectorului privat, iar pe de alta parte, poziția Guvernului care susținea menținerea unui deficit bugetar, pentru a finanța pregătirea pentru aderarea la UE și proiectele de infrastructură prioritare³.

Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială sunt considerate două instituții

¹ Moneda de cont a FMI este DST (Drepturi Speciale de Trageri), creată de FMI în 1969, pe baza unui coș de valute, implicit luând în calcul situația economică a țărilor membre (40% USD, 32% EUR, 11% JPY, 17% GBP). Cotele sunt revizuite la fiecare 5 ani. Puterea de vot a fiecărei țări este proporțională cu cota subscrisă. Resursele fondului sunt asigurate din contribuția statelor membre, prin plata unor cote în funcție de puterea economică a fiecărei țări care se depune 75% în DST și 25% într-o monedă internațională transformată în DST. Când se acordă împrumuturile se încasează valuta și se dă în schimb moneda națională, iar la rambursare se realizează operațiunea inversă

² www.tmi.ro. Fondul Monetar Internațional. Reprezentanta Rezidentă în România:

³ www.mae.ro. Fondul Monetar Internațional:

internaționale cu vocații globaliste, chemate să vină în sprijinul ieșirii din sărăcie a națiunilor.

Există însă o percepție generală ce denotă că de fapt, aceste instituții nu fac decât să contribuie la adâncirea suferinței popoarelor din țările respective, prin faptul că, acordând unele împrumuturi guvernelor la putere, le condiționează astfel să opereze ajustări structurale ale economiei, suportate masiv prin reducerea cheltuielilor sociale.

Astfel explică specialiștii că țări sărace sau mai puțin sărace, dar care s-au îndatorat la aceste instituții au perceput în ultima jumătate de secol o acutizare și o adâncire a sărăciei. În România, de pildă, impactul social al adâncirii sărăciei a fost resimțit îndeosebi prin precipitarea unor noi crize în sfera serviciilor publice de interes major, cum sunt sănătatea și educația, sau în distribuția unor utilități publice. Joseph Stiglitz, laureat al Premiului Nobel pentru economie, specialistul numărul unu al Băncii Mondiale, din anul 1997 până în 2000, a devenit un oponent redutabil al ideologiei impuse de Fondul Monetar Internațional, în domeniul acordării unor împrumuturi pentru dezvoltare țărilor din lumea a treia, ca și al practicilor dominante în economia mondială actuală. El subliniază că susținerea globalizării economice prin impunerea neoliberalismului în relațiile de schimb internaționale va duce la exacerbarea riscurilor sociopolitice și ecologice deja existente, adâncind sărăcia națiunilor sărace și generând noi focare de violență și conflict armat¹.

GRUPUL BĂNCII MONDIALE

Grupul Băncii Mondiale s-a înființat la 1 iulie 1944, prin Conferința de la Bretton Woods, având la bază și Fondul Monetar Internațional, 184 de țări membre. Misiunea Grupului Băncii Mondiale constă în eradicarea sărăciei, finanțarea programelor

de educație, sănătate, infrastructură și mediu în țările în curs de dezvoltare.

Grupul Băncii Mondiale cuprinde 5 agenții cu funcții distincte pentru îndeplinirea misiunii Grupului²:

- Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (IRD);
- Asociația Internațională de Dezvoltare (IDA);
- Corporația Financiară Internațională (IFC);
- Agenția de Garantare Multilaterală a Investițiilor (MIGA);
- Centrul Internațional de Reglementare a Diferendelor din domeniul Investițiilor (ICSID).

BANCA EUROPEANĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) a fost înființată în 1991, după prăbușirea comunismului în Europa în scopul consolidării economiilor de piață și a democrațiilor în 27 de țări din Europa Centrală, până în Asia Centrală. Obiectivul BERD este consolidarea economiilor de piață și a democrațiilor în țările ex-comuniste din Europa Centrală și de Est și Asia Centrală, sediul este la Londra, banca este deținută de 60 de țări și două instituții interguvernamentale: Comunitatea Europeană și Banca Europeană de Investiții.

BERD este cel mai mare investitor instituțional în regiune și mobilizează investiții străine directe semnificative, pe lângă propriile finanțări BERD are atribuțiile unei bănci care facilitează restructurarea, inclusiv financiară, premergătoare privatizării unor mari unități din țările în tranziție, 30% din resursele BERD sunt adresate dezvoltării sectorului financiar și a celui nebanca, precum și îmbunătățirii serviciilor municipale. Orientarea strategică a anilor 2006 - 2010 a avut în vedere deplasarea fondurilor BERD către țările din Estul și Sud-Estul Europei și din Asia Centrală. State membre ale UE vor deveni „absolvente BERD” acestea beneficiind de fondurile

¹ A.Shah. <http://globalissues.org/TradeRelated> Facts.asp. 18 febr. 2005;

² www.mae.ro. Grupul Băncii Mondiale. Prezentare Generală.

structurale ale Uniunii, precum și de un acces mai avantajos la piața creditului și piața de capital¹. România este membră a BERD din 1991 și are o cotă de participare de 96 milioane euro la capitalul băncii, guvernatorul României la BERD este ministrul finanțelor publice, iar guvernatorul supleant la BERD este guvernatorul BNR. România face parte din Constituenta condusă de Ucraina, din care mai fac parte și Republica Moldova, Georgia și Armenia. România este al 3-lea mare receptor de finanțare din partea BERD din regiunea Europa de Est - Caucaz. după Rusia și Polonia. Portofoliul Băncii s-a extins rapid, precum privatizarea la scară largă cu investitori strategici, investiții de tip green-field în sectorul privat, dezvoltarea sectorului financiar și a infrastructurii în domeniul energetic, transporturi, comunicații și a infrastructurii municipale. Banca susține activ dezvoltarea sectorului financiar non-bancar prin promovarea investițiilor în societăți de leasing și asigurare, precum și în fonduri de capital, pensii și ipoteci. Pe lângă propria sa investiție, BERD a ajutat la mobilizarea altor 9.8 miliarde euro, reprezentând co-investiții în perioada 2006-martie 2010. În decembrie 2007, Consiliul Guvernatorilor BERD a aprobat noua strategie de țară pentru România aferentă perioadei 2008-2010. Investițiile BERD în următorii ani vor fi în concordanță cu prioritățile enunțate în Planul Național de Dezvoltare al României pe termen mediu în special în următoarele arii: îmbunătățirea competitivității sectorului privat, infrastructura în domeniul transporturilor și mediului, sectorul agribusiness. Strategia se axează pe următoarele direcții prioritare: continuarea suportului pentru dezvoltarea infrastructurii prin transferul către proprietatea privată și comercializarea utilităților energetice. BERD va căuta să colaboreze cu investitori strategici interesați de privatizarea sectorului energetic: crearea Pieței Regionale a Energiei în S-E Europei este considerată o prioritate; continuarea sprijinului acordat sectorului privat împreună cu investitori străini și locali: contribuția la lărgirea și adâncirea intermedierei financiare prin consolidarea intermediarilor financiari și facilitarea accesului la o gamă largă de produse financiare; întărirea capacității administrative a autorităților locale și a administrației publice de a absorbi atât fondurile de preaderare cât și pe cele ulterioare aderării².

Unul dintre împrumuturile importante pe care BERD le acordă României este pentru modernizarea infrastructurii de sortare și distribuție a corespondenței Poștei Române³. Potrivit BERD, finanțarea de 50 milioane euro va fi acoperită în colaborare cu alte bănci, iar suma ar reprezenta peste 80% din necesarul de finanțare al proiectului de modernizare a infrastructurii Poștei Române, evaluat la 60 milioane euro. În România, aceasta este prima creditare BERD acordată fără garanții guvernamentale. Practic, faptul că Poșta Română primește un credit BERD negarantat guvernamental constituie o notă bună pentru companie și marchează un semn de sănătate financiar-economică, știut fiind faptul că BERD acordă un credit numai în baza unei strategii de dezvoltare⁴. O altă investiție pe care BERD o face în România este pentru proiectele de infrastructură rutieră și feroviară, investiție care se ridică la o valoare totală de peste 500

¹ Conf. Univ. Dr. Paul Duță. –Curs:Instituții financiare internaționale,ianuarie,2007 p. 35;

² Idem,ibidem;

³ Poșta Română este operatorul național în domeniul serviciilor poștale, care se ocupă cu emiterea, editarea, comercializarea timbrelor și a efectelor poștale și este și un furnizor de servicii cu valoare adăugată, cum ar fi: dezvoltare de programe informatice, schimb valutar, servicii de consultanță, servicii de transport. Poșta Romană are în prezent peste 35.000 de angajați și un număr de peste 7.000 de unități prin intermediul cărora asigură serviciile poștale la nivelul întregii țări. Potrivit unor estimări ale oficialilor Poștei Române, instituția a înregistrat în 2006 un profit net de 20 milioane euro. cu 81% mai mult decât în 2005, atingând, la jumătatea anului trecut, o valoare a profitului net de 12 milioane euro;

⁴ Gabriel Botezatu. art. Poșta se modernizează cu bani de la Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, în „Curierul Național”. 25 ianuarie. 2007.

milioane Euro, unul dintre cele mai mari proiecte de finanțare fiind realizarea centurii orașului Constanța. Obiectivul presupune o investiție de 145 de milioane de Euro.

Un alt proiect facilitat de BERD presupune dezvoltarea facilităților aeroportului Henri Coandă, având o valoare de 50 milioane de Euro. Proiectul presupune construcția unei stații de distribuție a energiei electrice, a unei platforme de degivrare și a unor parcări supraetajate¹.

La rândul său, BERD este unul dintre cei mai mari investitori din România².

Concluzii

A fost o perioadă (1910 – 1950), în care o serie de schimbări economice și politice au redus dramatic volumul și importanța fluxurilor comerciale internaționale. Dar începând cu primul Război Mondial și continuând cu cel de-al doilea, când au fost create FMI și GATT, trendurile s-au inversat.

În mediul de după cel de-al doilea Război Mondial, stimulat de către instituții economice internaționale și programe de reconstrucție și dezvoltare, comerțul internațional a crescut brusc. Începând cu anii 1970 efectele acestui tip de comerț deveneau mult mai vizibile atât în privința beneficiilor, cât și ca efecte distrugătoare. Alt aspect cheie al globalizării este schimbarea în tehnologie și inovație în special în sectoarele transporturilor și telecomunicațiilor, despre care se crede că au ajutat la crearea statului global primordial.

Redus la conceptele economice se poate spune că globalizarea este înrudită cu economia de piață liberă și neo-liberalismul.

Bibliografie

1. A.Shah. <http://globalissues.org/TradeRelated> Facts.asp. 18 febr. 2005;
2. Badalan Eugen., Zaharescu L.,- Sisteme globale de securitate curs, Editura C.T.E.A, Bucuresti, p. 97
3. Badulescu Daniel, Globalizarea si impactul acesteia asupra sistemului bancar,
4. Oradea, 2007, p. 10;
5. Badwin R.E, Martin Ph. -The Waves of Globalization: Superficial Similarities.
6. Fundamental Differences,
7. Botezatu Gabriel- art. Poșta se modernizează cu bani de la Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, în „Curierul Național”. 25 ianuarie. 2007
8. Conf. Univ. Dr. Paul Duță. –Curs:Instituții financiare internaționale,ianuarie,2007 p. 35
9. Duta Paul D., Lupu Gratian,-Politici de integrare si cooperare in spatiul european,
10. Editura Universitatii Lucian Blaga,Sibiu,2006,p.11
11. Frunzeti Teodor, -Globalizarea securitatii, Editura Militara, Bucuresti, 2006, p. 2
12. Ioan I. Ica Jr. -art. Globalizarea- mutatii si provocari,p.489
13. Lumea 2010, Enciclopedie politica si militara (studii strategice si de securitate),
14. Editura CTEA,Bucuresti, 2010, p. 190;
15. Report on Consolidation in a Financial Sector, Group of Ten, BRI,2001, p.34,
16. www.pentrufamilie.ro, art. Suprematia politica a pietelor de capital;
17. www.tmi.ro. Fondul Monetar Internațional. Reprezentanța Rezidentă în România:
18. www.mae.ro. Fondul Monetar Internațional:
19. www.mae.ro. Grupul Băncii Mondiale. Prezentare Generală
20. www.bizwords, Cristina Nedelcu. art. BERD dă 500 de milioane de euro pentru infrastructură. în „Averea”;
21. www.romanalibera.ro,-art.BERD investește în E. ON Gay România, 20 aprilie 2007

¹ www.bizwords, Cristina Nedelcu. art. BERD dă 500 de milioane de euro pentru infrastructură. în „Averea”;

² www.romanalibera.ro,art.BERD investește în E. ON Gay România, 20 aprilie 2007